

De strijd om straatnamen

**Wat moeten we doen met de helden van toen?
Weg met de Coentunnel en de Bachstraat?**

*Er is geen koe zo bont of er zit wel een vlekje aan.
Wie zonder zonde is gooië de eerste steen.*

Jan Hoff

Uitgeverij BoekenGilde

Colofon

Titel: De strijd om de straatnamen

Ondertitel: Wat moeten we doen met de helden van toen?

Copyright © 2018 BoekenGilde, voor de auteur: Jan Hoff

Druk: BoekenGilde

Uitvoering: soft cover, soft touch matlaminaat

Lettertype: Joanna Nova

Aantal afbeeldingen: 125

Afbeelding omslag buitenzijde: Het verbranden van de Engelse vloot voor Chatham,
20 juni 1667 (Peter van de Velde)

Afbeelding omslag binnenzijde voorin: Fluitschip de Groenlandvaarder,
Zaandam 1772 (J. de Vries), Rijkmuseum.

Afbeelding omslag binnenzijde achterin: Zwart-wit
(Benjamin Beddegenoots).

Redactie: Sanne Visch

Vormgeving: Nicole Nijhuis

ISBN: 978 94 6323 776 5 NUR: 130

Verantwoording - waar gaat dit over?

Al enkele jaren woedt in Nederland een strijd om straten, pleinen en tunnels die vernoemd zijn naar 'historische Nederlandse helden' uit koloniale tijden een nieuwe naam te geven. Het gaat dan om personen als Johan Maurits, Peter Stuyvesant, Jan Pieterszoon Coen, Witte de With en Michiel De Ruijter, die een vlek op hun blazoens zouden hebben wat betreft het slavernijverleden of oorlogs(mis-)daden. Hun standbeelden en bustes moeten ook weg. Dat geldt in feite voor alles wat stamt uit de tijd van de VOC. Nog onlangs moest zelfs het VOC-café in de Amsterdamse Schreierstoren zijn naam na vele bedreigingen vervangen. De mensen die dit nastreven heten in dit boek **Tegenstanders**. Eenvoudig gesteld willen zij deze 'vermeende helden' vervangen door hun eigen helden, die zonder vlekje zouden zijn. **Voorstanders** van behoud vinden dat je de daden van deze helden van toen in hun tijd moet zien, dat niet moet willen uitwissen en juist de kans kunt nemen om het vlekje, althans, zoals we dat tegenwoordig zien, bespreekbaar te maken. Bijvoorbeeld dat je er een bord bij zet met wat extra uitleg.

Uit ons onderzoek blijkt dat aan sommige Tegenstanders zelf een niet geringe vlek kleeft. Naar hen zal nooit een straat worden vernoemd. Aan verschillende van hun 'zuivere helden' kleven ook vlekken. Die ontmaskeren we. Een belangrijke vraag is, waarom de discussie over de straatnamen zich toespitst op juist déze personen en die periode. De geschiedenis kent een veelvoud aan 'historische' helden, die allemaal een veel grotere vlek hebben, waarover niemand zich druk maakt. Dat geldt over de hele wereld en de hele geschiedenis. Niet alleen in voormalige koloniale landen, niet alleen in Nederland en ook niet alleen in de koloniale tijd. Daarvan geven we u vele voorbeelden, waaronder er beslist een aantal zijn waarvan u het nooit gedacht zult hebben, zoals George Washington en Abraham Lincoln. Aan vrijwel alle 'vaders des vaderland' kleven behoorlijk grote vlekken. Van Stalin tot Mao en van Karel de Grote tot Atatürk. Bij andere beroemdheden (zoals Henry Ford en Charles Lindbergh) verbaas je je over de onverwacht donkere, om niet te zeggen sinistere kant van de personen. Bij weer andere (zoals Maarten Luther en Hemingway) verbaas je je erover, dat iedereen het weet, maar niemand er iets over zegt. Laat u verrassen. Het lijkt er bijna op, dat alle grote helden een vlekje hebben.

Natuurlijk hebben we ook alle grote historische helden uit de Gouden Eeuw onderzocht, waarvan de Tegenstanders de namen willen verwijderen. In de meeste gevallen blijkt uit ons onderzoek dat de vlekjes sterk zijn overdreven en de verdiensten zwaar onderschat. Barbertje moet gewoon hangen. In een enkel geval twijfelen we. Dan bevelen we meer onderzoek aan.

We laten ook zien hoe andere landen en enkele buitenlandse steden met dit vraagstuk zijn omgegaan. Heel leerzaam! En we geven u vele voorbeelden van 'echt zuivere helden', waar de straatnaam commissies wat ons betreft rijkelijk uit kunnen putten. We beloven u op dit vlak bijzondere vondsten, zoals Liorne, en talloze voorbeelden van vrouwen die een heldin waren in onze geschiedenis.

Dit is geen wetenschappelijk werk. We zijn niet over een nacht ijs gegaan, hebben bij elkaar vele honderden bronnen geraadpleegd. In de meeste gevallen zijn we heel diep in de materie gedoken. Als je dan iets nieuws¹ wilt brengen over bijvoorbeeld Lincoln of Lindbergh, dan moet je wel buitengewoon goed gedocumenteerd zijn. Check en double check. Wij staan, vanwege ons diepgaande onderzoek, vierkant achter de in dit boek gepresenteerde bevindingen.

Ons doel was een boekje te maken over dit onderwerp dat iedereen kan lezen. We hebben noten toegevoegd, soms ter verduidelijking, soms om verder te onderzoeken. We hopen dat het uw nieuwsgierigheid opwekt. Misschien steekt u er iets van op. Laat u zich vooral verbazen en geniet van de beschrijvingen.

---

1 Onderzocht door anderen.

Inhoud

1. Een voorproefje	5
1.1 Koloniale straatnamen	5
1.2 Criteria voor vernoeming	7
1.3 Aanscherping voorstellen Voorstanders	8
1.4 Strijd om straatnaam is politiek	10
1.5 Tegenstanders die zelf 'fout' zijn	11
1.6 Weg met de Bachstraat	12
1.7 'Onschuldige'helden	14
1.8 Artistieke schepping als spiegel van de kunstenaarsziel	15
1.9 Vaak twee kampen	16
1.10 Het omgekeerde: de 'terrorist' wordt een held	19
1.11 Helden zonder vlekje	19
2. Waar komen straatnamen vandaan?	22
2.1 Vanaf de oudheid tot de twaalfde eeuw	22
2.2 Vanaf de twaalfde eeuw	23
2.3 Huisnummering	24
2.4 De Gemeentewet	25
2.5 De Vereniging Nederlandse Gemeenten	25
2.6 Weetjes over straatnamen en vreemde namen	26
2.7 Straatnaamborden	29
3. Straatnaam verandering internationaal en in de tijd bezien	30
3.1 Oorlog en nieuwe heersers	30
3.2 De Romeinen, de islamieten en de Reconquista	31
3.3 Sint-Petersburg als voorbeeld	32
3.4 De Duitsers in WOII	33
3.5 De slaaf als overwinnaar	35
3.6 Straatnamen als diplomatiek wapen	40
3.7 Berlijn, Wenen en Salzburg	41
3.8 Conclusie	44

4. De discussie in andere voormalige koloniale landen	45
4.1 Heeft Nederland meer ‘foute’ koloniale helden?	45
4.2 Speelt de discussie over ‘foute’ helden meer in Nederland?	46
5. Helden buiten Nederland met een vlekje	55
5.1 Van Lincoln tot Trump	56
5.2 Luther en Calvijn	61
5.3 Henry Ford en Hemingway	67
5.4 Kunstzinnig ‘witwassen’ als fout	70
5.5 Conclusie helden buiten Nederland	83
6. Het ontstaan van de Gouden Eeuw	84
6.1 Inleiding	84
6.2 Ontdekkingsreizen	84
6.3 De bizarre start van de Republiek als koloniaal land	87
6.4 Het Noorden en het Zuiden	88
6.5 Opleiding, innovatie en immigranten	89
6.6 De vrouw en de armenzorg	90
6.7 Gouden teams op land en ter zee	91
6.9 De Dordtse Synode en (in-)tolerantie	93
7. Rijk geworden over de ruggen van slaven	96
7.1 Marginale verdiensten op slavenhandel: ‘een hele kleine tak’	96
7.2 Verdiensten op producten van slaven: meestal sterk overdreven	98
7.3 Wie zijn rijk geworden aan de handel op Oost- en West-Indië	107
8. Waar heeft de Republiek zijn geld aan verdiend?	118
8.1 Inpoldering en waterschappen	118
8.2 De land- en tuinbouw en verstedelijking	118
8.3 De Hanze, ‘De West’ en de haringvaart	120
8.4 Andere belangrijke bronnen van Hollandse welvaart	124
8.5 Nostalgie en trots	128
8.6 Conclusie	130
8.7 Begrip gouden eeuw afschaffen of handhaven?	135

9. De geschiedenis van de slavenhandel in een notendop	138
9.1. Verzwegen geschiedenis: Afrikaanse slavenhandel	
van zwarten en blanken	138
9.2. Begrippen racisme en slavernij geckaapt	144
9.3. Moderne slavernij	148
9.4 Conclusie	151
10. Van schilders tot het koninklijk huis	152
10.1 Inleiding	152
10.2 Schilders	155
10.3 Schrijvers en dichters	159
10.4 Regisseurs en filmsterren	167
10.5 Muzikanten	173
10.6 Luchtvaart pioniers	177
Nederland	179
Buitenland	182
10.7 Sporthelden	185
10.8 Burgemeesters	190
10.9 Leden van het Koninklijk Huis	193
11. Koloniale helden	195
11.1 Inleiding	195
11.2 De twee gezichten van het kolonialisme	195
11.3 Mannen uit de Zeven Provinciën, de WIC en de VOC	204
11.4 Ethische politiek	235
11.5 Indonesische onafhankelijkheidsstrijd	241
12. Wat is 'goed' en wat is 'fout'?	244
12.1 Goed en fout: dierenwelzijn en -leed en de tien geboden als voorbeeld	244
12.2 Religie, racisme en slavernij	246
12.3 'In zijn tijd bezien'	247
12.4 De democratische rechtsstaat	250
12.6 Intermezzo - het proces compleet	257
12.7 Fouten, vergeving en verzoening	259
12.8 Fouten en verdiensten	262
12.9 Juridiseren en dejuridiseren	265
12.10 Urk en Utrecht zijn er uit	267

13. Goede helden	271
13.1 Verzetshelden	271
13.2 Law, not war	272
13.3 (Anti-) koloniale helden	273
13.4 Helden zonder gouden randje	274
13.5 Koloniale uitvinders en kooplieden	275
13.6 Vrouwen	276
13.7 'En dat in Putten, hè'	278
13.8 Conclusie	279
14. Tot slot: de redenering	280
14.1 Venijn begint in de staart	280
14.2 When in Rome, be like the Romans	281
14.3 Modernisme	281
14.4 Tolerantie: inclusiviteit	282
14.5 If you torture history long enough, it will confess anything	283
14.6 De filosoof Rawls: overlappende consensus als centrale waarde	283
14.7 De vrijheid van, tot en om	285
14.8 De psychologie van ZWART/WIT	286
14.9 De wereld bezien vanuit het slechte	288
14.10 Herhaling van het gedachtenexperiment	289
14.11 Vergeving en verzoening	290
Bijlage 1	292
1. Dierenleed als voorbeeld?	292
2. De Tien Geboden als voorbeeld?	293

1. Een voorproefje

U krijgt in dit hoofdstuk een voorproefje van waar het in dit boek om gaat. Een voorgerecht als het ware, waarin alle gangen van het hoofdgerecht kort de revue passeren. Wij waarschuwen u: af en toe zal het even slikken zijn en hier en daar is de spijs heet. Wij raden u aan gewoon door te kauwen en, als het te zwaar op de maag gaat liggen, niet steeds het hele bord leeg te eten. Wij beloven u wel dat opeenvolgende gangen verrassende ontknopingen en inzichten geven.

1.1 Koloniale straatnamen

Als in de Verantwoording gezegd vroegen we ons af, waarom de laatste jaren zo'n strijd woedt in Nederland om straten, pleinen en tunnels die vernoemd zijn naar 'historische helden' uit koloniale tijden een nieuwe naam te geven. Waarom de Tegenstanders willen dat die namen en beelden moeten verdwijnen en plaats moeten maken voor die van hun tegenstrevers uit dezelfde tijd. We vroegen ons ook af, in hoeverre de argumenten en voorstellen van de Voorstanders hout snijden. Of die niet 'een doekje voor het bloeden' zijn.

Het antwoord op de eerste vraag is tamelijk eenvoudig. De Tegenstanders komen vooral uit de hoek van de nazaten van de trans-Atlantische slavenhandel. Niet-Afrikanen met voorouders van Afrikaanse afkomst. En hun sympathisanten. Overigens neemt vrijwel iedereen met een donkere of getinte huidskleur die uit Suriname of het Caraïbisch gebied afstamt voetstoots aan, dat hun voorouders slaven waren. Zij zouden er goed aan doen, eerst hun eigen genealogie in kaart te brengen. Ten eerste waren er met name in Brazilië, het hoogland Guyana en het Caraïbisch gebied veel Afrikanen die zelf slaven hielden. Ten tweede staat, vanwege eeuwenlange vermenging van bevolkingsgroepen, bepaald niet vast wie je voorouders waren. Dat ondervond bijvoorbeeld Bodil de la Parra die het tijd vond dat er een theaterstuk over de koloniale geschiedenis van Suriname werd gemaakt. In haar familiestamboom stootte ze op twee jonge Joods-Portugese broertjes, 'founders of the family', die in de zeventiende eeuw voor de inquisitie naar Suriname vluchtten. Ruim een eeuw later had de familie De la Parra de meeste

slaven van het hele land op uitgebreide suikerplantages. Ze vroeg haar tante Gus hoe dat kon; ze hadden toch slavenbloed? ‘Je ene overgrootma was een creoolse, je andere overgrootma was een Indiaanse. Je neef is Hindoestaan, je nichtjes zijn van een boslandcreool. En toch zijn we één familie.’² Slavenhouders én tot slaaf gemaakten in één familie – het is daar bepaald geen uitzondering.

De Tegenstanders benadrukken, dat Nederland tegenwoordig een multicultureel land is. Dat wij ons bij het vernoemen van straten naar ‘foute’ helden uit de koloniale tijd, zoals Michiel de Ruyter en Jan Pieterzoon Coen, wellicht nog niet bewust waren van het feit dat mensen van Afrikaanse afkomst hier vanwege het slavernijverleden problemen mee zouden kunnen hebben. Maar dat we nu in de eenentwintigste eeuw leven en meer mensen van Afrikaanse afkomst hier nu zijn gesetteld, velen hier zelfs geboren zijn. Wij willen hen toch als gelijken behandelen in een ‘inclusieve’ samenleving, waartoe ook zij behoren? Als die mensen aangeven zich te storen aan het vereren van ‘foute’ koloniale helden, dan is het tijd om te praten over verandering.

Even los van de vraag of het ‘vernoemen naar’ gelijk is aan het ‘(ver-)eren van’ die personen, lijkt dit op het eerste gezicht een mogelijk ongemakkelijke, maar logische redenering. Wij nemen u even mee in een gedachten experiment. Er leven meer dan tweeënehalf keer zoveel moslims in Europa dan Afrikanen³. Meer dan 5% van de totale Europese bevolking, ruim 25 miljoen. Vervang ‘Afrikaan’ nu door ‘moslim’, ‘koloniale held’ door ‘kruisvader’ en ‘Nederland’ door ‘Europa’. Dan krijg je dit:

“Met name de moslims benadrukken, dat Europa tegenwoordig een multicultureel continent is. Dat wij ons bij het vernoemen van straten naar ‘foute’ helden uit de tijd van de kruisvaarders, zoals Karel de Grote en Richard Leeuwenhart, wellicht nog niet bewust waren van het feit, dat moslims hier vanwege de kruistochten problemen mee zouden kunnen hebben. Maar dat we nu in de eenentwintigste eeuw leven en hier nu meer moslims zijn gesetteld, velen hier zelfs geboren zijn. Wij willen hen toch als gelijken behandelen in een ‘inclusieve’ samenleving, waartoe ook zij behoren? Als die mensen aangeven zich te storen aan het vereren van die ‘foute’ kruisvaarders, dan is het tijd om te praten over verandering.”

---

² Zie ook § 5.4 onder ‘Niet te kopiëren: golfen’, de voorouders van Tiger Woods.

³ Vergelijkbaar in Nederland, hoewel exacte cijfers moeilijk te achterhalen zijn.

Nu klinkt het niet meer logisch. De eerste redenering is óók niet logisch. Wij leggen u aan het eind van dit boek uit waarom. Dat neemt niet weg dat er een strijd gaande is. Daaraan nemen meer mensen deel dan alleen nazaten van trans-Atlantische slaven. Het is ook niet hun probleem - het is onze⁴ opgave: wij moeten het onderzoeken, erover nadenken met onze eigen normen en waarden en besluiten nemen.

1.2 Criteria voor vernoeming

We zullen verder in dit boek zien dat als straten⁵ naar een persoon worden vernoemd, die persoon niet meer in leven mag zijn⁶, onomstreden moet zijn en een goede reputatie moet hebben. Het leek ons verstandig om goed te onderzoeken in hoeverre dat bij de omstreden personen het geval is en hoe de Voor- en Tegenstanders daarover oordelen. Daarbij bleek ons dat er met name bij de Tegenstanders weinig plaats is voor nuance. In een aantal gevallen is sprake van een ware heksenjacht. Mensen krijgen op voorhand een etiket opgeplakt ('slavendrijver', 'racist', 'massamoordenaar', 'fascist') zonder enig deskundig, laat staan grondig, onderzoek naar de werkelijke feiten.

Afbeelding 1: 4 mei 2018 - Een Schiedamse demonstrant werd bij de Nationale Dodenherdenking op de Dam opgepakt. De man hield een spandoek omhoog met de tekst 'Churchill massamoordenaar'

4 Onze=iedereen. Dus ook 'hunnie'.

5 'Straten' staat steeds voor alle soorten wegen, pleinen en bruggen, die een naam kunnen dragen. Dus ook stegen, lanen, boulevards e.d. Het officiële woord daarvoor is 'hodoniem'. Dat maakt deel uit van de 'toponymie' (plaatsnaamkunde). Beide woorden zullen wij verder niet gebruiken. Wij schrijven gewoon over 'straten'.

6 Met uitzonderingen zoals winnaars van een olympische medaille. Daar komen we op terug.

Terwijl anderen de hemel in worden geprezen, hoewel ze behoorlijk ‘fout’ blijken te zijn. Waaronder overigens, zoals we dadelijk zullen zien, enkele Tegenstanders zelf naar wie - met de huidige criteria - nooit een straat vernoemd zal worden. Maar er zijn ook Voorstanders die met halsstarrige hardnekkigheid willen vasthouden aan de status quo. Bij wie geen ruimte is voor onderzoek en herbezinning.

1.3 Aanscherping voorstellen Voorstanders

Wij menen dat de voorstellen van de Voorstanders aanscherping verdienen.

Ons inziens verdient het ten eerste nuance ‘om het gedrag van de helden in hun tijd te bezien’. Het geldt wel voor iemand die 350 jaar geleden de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden veertig jaar lang op bewonderingswaardige, effectieve en volstrekt integere wijze beschermde tegen grootmachten als Engeland, Frankrijk en Zweden, maar die een aantal jaren eigenaar was van een bedrijf dat aan walvisvaart deed. Walvisvaart was destijds volstrekt legitiem en normaal, maar is tegenwoordig helemaal fout. Dat kun je hem nu niet gaan aanrekenen. Maar als van iemand zeventig jaar na de Tweede Wereldoorlog blijkt dat hij aan de zijde van het Derde Rijk stond, dan wordt hij alsnog als ‘fout’ bestempeld en een reeds toegewezen straatnaam afgenomen en herbenoemd. Niks ervan, om zijn daden in zijn tijd te bezien. We vullen dit later verder in.

Ten tweede, om de straatnamen van ‘foute’ helden niet te verwijderen, maar er een bordje met uitleg bij te geven. Een aandoenlijk aanbod. Mogelijk is dat in een aantal gevallen uitvoerbaar. Bijvoorbeeld bij de buste van Maurits in zijn voormalige woonhuis of bij het standbeeld van Jan Pieterszoon Coen op De Roode steen in Hoorn.

SIGMUND PETER DE WIT

Afbeelding 2: Peter de Wit, Sigmund

Algemeen genomen lijkt ons dat praktisch niet haalbaar. Hoe moeten wij ons dat bij de Coentunnel voorstellen? Een groot bord met in koeienletters (in neon, het moet natuurlijk ook 's nachts te lezen zijn): 'Coen was een massamoordenaar' (zoals de Tegenstanders beweren)? En bij prins Bernard heb je wel een heel groot bord nodig om al zijn slechtigheden uit te leggen. Nog los van het gesteggel over wat er voor negatiefs op het bord komt te staan. Laat staan of op dat bord ook ruimte komt voor iets positiefs. De strijd is met zo'n bord niet gestreden maar zal naar onze verwachting juist verhevigen. En wat schrijven we bij Maarten Luther, Henry Ford en Ernest Hemingway? 'Grootste hervormer van godsdienst in Europa - antisemiet', 'Grootste innovator van de auto-industrie ter wereld - antisemiet' en 'Grootste Amerikaanse schrijver - antisemiet'? Het wemelt onder de groten van de antisemieten! Het gaat ons niet om de kosten van die honderd bordjes⁷. Wij vrezen dat we onze dierbare joodse gemeenschap met de extra uitleg geen dienst zullen bewijzen. Voor je het weet breng je mensen op het verkeerde been met al die 'grote antisemieten'.

Of gaan we, zoals iemand voorstelde, meer plussen geven bij meer grootse daden en meer minnen (of rode kruisen?) bij meer fouten? Krijgt Coen dan drie plussen en twee rode kruisen? Prins Bernard dan twee plussen en drie rode kruisen? Wij zien de bui al hangen en willen maar zeggen: leuke geste zo'n bordje, lijkt op een tegemoetkoming, maar nog onvoldoende doordacht. De gedachte erachter waarderen wij wel. Namelijk: de kans grijpen om twee kanten te belichten. Wij komen later met een idee.

Voorals de combinatie van deze twee voorstellen van (een aanzienlijk aantal) Voorstanders roept vragen op. Wat krijg je voor teksten op de bordjes als iets 'in zijn tijd nog kon maar nu niet meer'? Gaan we dan bij iedereen die met slavernij te maken had uitleggen: 'Hij was een groot mens, maar voorstander van slavernij in een tijd dat dat normaal was in Nederland'. Of idem '... maar een racist in een tijd dat dat normaal was in Nederland', '... maar een pedofiel in een tijd dat dat normaal was in Nederland' en '... maar een antisemiet in een tijd dat dat normaal was in Nederland'? Of '... normaal was in heel Europa'?

Nog los van hoe de Tegenstanders over zo'n voorstel denken. Wij kunnen ons voorstellen dat zij zouden zeggen: 'Leuk hoor, al die bordjes met uitleg bij die foute

---

⁷ Mogelijk zelfs een meervoud daarvan.

namen, maar ze horen daar gewoon niet te hangen, als ze zo fout zijn'. En gelijk hebben ze. Als je vindt dat iemand groot genoeg is om aan een straat een naam te geven, ondanks eventuele fouten, laat het straatnaambord dan onaangeroerd hangen. Als je daarentegen vindt dat iemand, gezien zijn 'fouten', niet groot genoeg is om zijn naam te geven aan een straat, haal hem dan weg.

Wij zijn er een groot voorstander van om in zijn algemeenheid, bijvoorbeeld op school, in educatieve programma's op radio en TV en op websites, meer aandacht te schenken aan zowel de positieve als de negatieve kanten van de geschiedenis. En niet alleen de 'onze'⁸ noch alleen 'onze' kijk erop. Laat maar zien dat er ook andere verhalen zijn. De geschiedenis wordt er alleen maar rijker, meer boeiend en levendig van.

1.4 Strijd om straatnaam is politiek

De strijd om de straatnaam is breder dan het onderwerp kolonialisme. En dan doelen wij niet op een voorbeeld als de groep Feyenoordfans die in 2013 in Rotterdam af wilde van de naam Ajaxstraat. Het gaat ons om de meer zwaarwegende gevallen. Zoals enkele voorbeelden van zojuist: het antisemitisme en dat tot ver na de Tweede Wereldoorlog, straten werden gezuiverd van namen van foute Nederlanders. Er zijn meer voorbeelden. Veel lanen kregen na de bevrijding de naam van de presidenten van de geallieerden, Roosevelt, Churchill en Stalin. Maar als de Sovjet Unie in 1956 Hongarije binnenvalt en bezet, herbenaamt de Amsterdamse gemeenteraad op 7 november de Stalinlaan tot Vrijheidslaan⁹. Herbenaaming blijkt vrijwel altijd een politieke kwestie. In verschillende gemeenten komen vooral de SP en GroenLinks regelmatig met voorstellen tot herbenaaming.

Het schijnt dat de SP in haar bakermat Oss de Bachlaan, Bernhard laan, De Ruijterstraat, Kazernestraat, Trompstraat en Witte de Withstraat wilden herbenaemen naar VVD weg, PVV weg, FvD weg, CDA weg, SGP weg en DENK weg. Men gaf als alternatief daarvoor Rutte weg, Dijkhof weg, Wilders weg, Baudet weg, Buma weg, Van der Staaij weg en Öztürk weg. De bewoners vonden het prima want ze wilden dat allemaal wel weghebben. Maar het voorstel werd in de raad toch afgefloten. Men wilde niet van De Ruijter, Tromp en zelfs niet van Witte de

---

⁸ Hier juist níet 'inclusief' bedoeld.

⁹ Daar was 'gansch het volk' het mee eens, met uitzondering van de Communistische Partij van Nederland, wiens bolwerk Felix Meritus vervolgens flink werd belaagd.

With af en al helemaal niet van Bach. Bovendien waren er meer nieuwe namen dan oude. Het schijnt dat de SP, die had gehoopt op een stille herbenoeming in een achterkamertje, haar voorstel toen heeft ingetrokken, om het eigen nest niet te laten bevuild door een vervelende openbare discussie.

De partij Denk presenteerde in april 2015 en oktober 2016 een 'ketenaanpak discriminatie', waarbij ook straatnamen op de schop moesten. Je kunt je afvragen of Denk zelf wel 'goed' zit met haar steun aan Erdogan, die de Armeense genocide blijft ontkennen en tienduizenden tegenstanders van zijn regime, waaronder met name alle kritische journalisten, 'Gülennistische' onderwijzers en onwelgevallige rechters, gevangen heeft laten nemen. In hoeverre Denk hetzelfde initiatief zou nemen in Turkije valt eveneens te bezien. Over hun vader des vaderlands Atatürk komen we nog te spreken.

Zoals dat gaat met maatschappelijke discussies kunnen reacties uit de politiek niet uitblijven. In Met Het Oog Op Morgen gaf de premier, zelf historicus, zijn mening over de voortdurende kwestie. "Laten we voorzichtig zijn met het plaatsen van onze huidige maatschappelijke opvattingen op de geschiedenis die verder weg ligt," zei Rutte. Hij benadrukte dat vooral de samenleving de discussie moet voeren.

CDA-voorman Sybrand Buma reageerde tijdens een interview met het AD meer fel. "Er wordt gedaan alsof je door een tunnel naar Jan Pieterszoon Coen te vernoemen, zelf medeverantwoordelijk bent voor de slavernij ... Je gooit dan weg wat je gezamenlijk deelt als nationale identiteit. We dragen een collectieve verantwoordelijkheid voor het verleden met de goede en slechte kanten."

VVD-fractievoorzitter Klaas Dijkhoff deed ook een duit in het zakje. Volgens hem roepen mensen die nooit iets negatiefs hebben gevoeld bij Coen of De With ineens schande als ze een eenzijdig stuk lezen over hun historie. "Zonder zelf kennis te nemen van het hele verhaal en de context van die periode," aldus Dijkhoff.

1.5 Tegenstanders die zelf 'fout' zijn

Ook andere groepen als De Grauwe Eeuw en de Bond van Antifascisten laten in dit opzicht met de regelmaat van de klok van zich horen. De Grauwe Eeuw bekladde het standbeeld van Coen. Misschien is dat niet netjes, maar het is een geoorloofde vorm van protest. De hartstikke foute actie van hun voorman Michael van Zeijl

om een prijs te zetten op het hoofd van Sinterklaas zal voorkomen, dat er ooit een straat naar hem wordt vernoemd.

De Bond van Antifascisten heeft een sympathieke naam, maar is ons inziens ook zelf een toonvoorbeeld van 'helden met een vlekje'. Ze is immers ontstaan toen het echtpaar Luttikhuizen, voormalig verzetsstrijders tijdens de Tweede Wereldoorlog (petje af), uit de Communistische Partij van Nederland werd geroyeerd, omdat ze in 1968 weigerden om de Sovjet inval in Tsjecho-Slowakije na de Praagse lente te veroordelen (broek zakt af).

Zo strijden mensen met een vlekje tegen anderen met vermeende vlekjes. Wij stellen voor dat we in deze discussie niet meer naar hen luisteren. Wie zelf 'goed fout' zit heeft geen recht om anderen te beoordelen. Met het begaan van hun eigen fouten hebben ze immers laten zien, over onvoldoende beoordelingsvermogen te beschikken om over goed of fout te kunnen beslissen.

Niet voor niets regelt de wet, dat een straat alleen genoemd kan worden naar een persoon die al enige tijd geleden is overleden¹⁰: men wil de tijd nemen om zeker te weten, dat de betreffende persoon een schoon blazoen heeft. Zo'n vernoeming is immers een hele eer. Bovendien, welke stad of dorp wil een 'foute' naam in zijn plattegrond en wie wil er aan zo'n straat wonen? Aan de andere kant luidt het gezegde niet voor niets: 'Er is geen koe zo bont of er zit wel een vlekje aan'.

1.6 Weg met de Bachstraat

Op 27 maart 2018 schreef Max Pam een column in de Volkskrant met de titel 'Weg met de Bachstraat'. Aanleiding daarvoor was een brandbrief van de Vereniging Verkeersslachtoffers aan de gemeente Beverwijk met de vraag om ervanaf te zien, een straat naar de operazanger Marco Bakker te noemen. In 1997 had Bakker na een optreden in de Arena met een borrel op een vrouw doodgereden. Bakker weet dat aan de cruise control van zijn auto. Hij werd ervoor veroordeeld. Pam laat vervolgens in zijn (semi-) satirische column zien, hoe antisemitisch een belangwekkende componist en organist als Bach was. En toch zijn er straten naar hem vernoemd. Weg ermee?

---

¹⁰ U zult nog zien dat daar uitzonderingen op zijn.

Afbeelding 3: Straatnaambord Bachstraat Gouda

Hier leren we verschillende dingen van: iemand moet voldoende 'grote verdiensten' hebben om er een straat naar te vernoemen en des te 'groter' de persoon en des te verder weg in de geschiedenis, of des te begrijpelijker het vlekje gezien 'zijn of haar tijd', des te groter mag het vlekje zijn. Bovendien moet voor herbenoeming, de verantwoordiging over een vernoeming voldoende zwaarwegend zijn. Vandaar dat de Feyenoordfans met hun klacht over de Ajaxstraat geen gelijk kregen. De naam van een straat veranderen is immers een tijdrovende, ingrijpende en kostbare operatie. Vandaar ook dat per ongeluk gemaakte foute spellingen van straatnamen intact blijven. Zodoende kreeg een bekend vrouwenblad een straat naar zich vernoemd, omdat in de betreffende insectenbuurt, de Libel gespeld was als Libelle. Dat bleef zo.

Natuurlijk gaat het echte debat niet over zulke onschuldige voorbeelden. Maar kostbaar en ingrijpend is een verandering van een straatnaam wel. De straatnaam speelt via ons adres een belangrijke rol in vele administraties. Niet alleen moet de gemeentelijke basisadministratie worden aangepast, ook die van de belastingdienst en de afzonderlijke instanties voor toeslagen, de uitkeringsinstanties zoals UWV en DUO. Het kadaster en de Kamer van Koophandel. Bij alle bedrijven waar u iets hebt besteld, een abonnement hebt lopen of een verzekering hebt afgesloten. Uw bank en uw werkgever. Vrienden en familie moeten geïnformeerd. Vele bestanden zijn aan elkaar gekoppeld, maar niet alle. Het is een heel gedoe. Net als bij een verhuizing. Dat stelt grenzen aan verandering.

Wij zien in het debat dat ons inziens échte grote helden zoals Michiel de Ruyter op onjuiste gronden nu als ‘fout’ worden bestempeld en dat echte foute mensen zoals Winnie Mandela, op onjuiste gronden tot ‘goed’ worden verklaard. Het ligt vaak véél genuanceerder. Er is grondig onderzoek nodig naar de beschuldigingen en verwijten. Dus niet eerst de buste van Maurits verwijderen en dan een onderzoek aankondigen zoals het Mauritshuis deed, maar eerst onderzoeken, dan spreken en luisteren en dan pas besluiten wat te doen. Neem vooral de tijd. Zo’n buste haal je zo weer uit de kelder, maar het terugdraaien van een herbenoemde straat gaat niet meer.

De column van Max Pam laat zien, dat de keuze vaak nog niet zo eenvoudig is. Vele grootheden uit de Westerse geschiedenis waren overtuigd, zelfs rabiaat antisemiet, zoals Maarten Luther, Henry Ford en Charles Lindbergh. Onder Amerikaanse schrijvers lijkt het bijna een ziekte: Ernest Hemingway, T.S. Eliot, Ezra Pound, William Faulkner, Thomas Wolfe en Theodore Dreiser, om er enkele te noemen. Moet je die allemaal uitsluiten van straatnaamgeving? Moeten al hun bustes de kelder der vergetelheid in? En hoever ga je? Moet in al hun boeken een stempel over hun antisemitisme? Moeten hun boeken uit de bibliotheken verwijderd? Moeten ze verbrand?

1.7 ‘Onschuldige’ helden

Eén Tegenstander gaf ‘onschuldige’ muzikanten als Jimi Hendrix en Elvis Presley als voorbeeld van hedendaagse helden. Daar zal menig Amerikaanse vader en moeder met een aan drugs verslaafd geraakte of daaraan overleden zoon of dochter anders over denken. Zij zien in Hendrix, vanwege zijn openlijke drugsgebruik, verbranding van de Amerikaanse vlag en seks op het podium, het toonvoorbeeld van een ‘foute held’. En niet vanwege zijn huidskleur. Over Janis Joplin, Jim Morrison, John Coltrane, Brian Jones, Keith Moon, Sid Vicious, Bon Scott, Kurt Cobain, Townes van Zandt, Herman Brood en Amy Winehouse denken zij hetzelfde. Allemaal blanke muzikanten overleden aan overmatig drugs- en/of alcoholgebruik.

Elvis Presley dan, the King of Rock ‘n Roll, zoals een fan voorstelde? Die sprak in een documentaire over zijn live optredens vol trots over hoeveel pubermeisjes van dertien tot vijftien jaar hij als dertiger en veertiger na een optreden het bed in had gelokt voor een nachtelijke vrijage. Hij misbruikte dus talloze onschuldige, duidelijk minderjarige meisjes-fans die hem mateloos bewonderden. Overigens is ook hij

waarschijnlijk aan een overdosis drugs overleden. Is het beter gesteld met de King of Pop, Michael Jackson? De documentaire *Leaving Neverland* zegt duidelijk ‘nee’¹¹.

Een fan van Guns ‘N Roses stelde de Axl Rose straat voor, ter vervanging van Peter Stuyvesant. Hij dacht trouwens dat Stuyvesant fout was vanwege de sigaretten. Fouter dan Axl Rose kun je nauwelijks bedenken. Hij liet bij Guns ‘N Roses een hele reeks aan heroïne en alcohol verslaafde bandleden achter, werd terecht beschuldigd van racisme, seksisme en homofobie¹² en bracht een lied uit van Charles Manson¹³. Soms is de conclusie niet moeilijk. Laat Peter Stuyvesant daar nog maar even hangen. Axl Rose leeft trouwens nog.

1.8 Artistieke schepping als spiegel van de kunstenaarsziel

Tot en met de middeleeuwen was de naam van de maker van een kunstwerk meestal niet bekend. Hele kathedralen en paleizen zijn ingericht met beelden en schilderijen van onbekende kunstenaars. Toen kunstenaars in de eeuwen daarop hun werken gingen ondertekenen werden zij beroemd vanwege hun ambacht – niet vanwege hun persoon. Hooguit een voorbeeld om te volgen, zoals Carravagio, die tot het Carravagisme leidde. Carel van Mander schreef over de man: “Hij bewoog zich met veel tamtam, zijn degen op de heup en een knecht achter zich, van de ene kaatsbaan naar de andere, altijd klaar voor een gevecht of een ruzie, waardoor het bijzonder lastig was om met hem om te gaan.”

Pas in de tijd van de Romantiek, aan het eind van de achttiende en begin negentiende eeuw, ontstond het ideaal van de authentieke, hoogst individuele kunstenaar. Zijn schepping zag men als de spiegel van zijn ziel. Kunstenaars werden als persoon verheerlijkt omdat hun ziel toch minstens zo prachtig moest zijn als

---

11 Pulitzerprijs-winnares Margo Jefferson schreef de monografie *On Michael Jackson*. In een interview met de Volkskrant van 22 juni 2019 zegt ze: “Ik vind dat we vaak tot simplistische conclusies komen: we draaien zijn muziek niet meer, we kijken niet meer naar zijn films. We ... moeten ons niet blindstaren op het boycotten van een artiest.” Ze wijst op zijn persoonlijke geschiedenis (vooral zijn sadistische vader) en probeert daar vooral van te leren “en je zo beter te kunnen verhouden tot hun werk.” Jefferson wil vooral kijken naar “het systeem dat het machtige mannen mogelijk maakt te doen waar ze zin in hebben.” Slachtoffers die zelf dader worden – het blijft een lastige materie

12 Zo bijvoorbeeld in *One in a million*: “Immigrants and fagots they make no sense to me/They come to our country and think they’ll do as they please/Like start some mini-Iran or spread some fucking disease.” Of wat te denken van: “Police and niggers, that’s right/Get outta my way/Don’t need to buy none of your gold chains today.”

13 De beruchte sekteleider van de Manson familie met een hakenkruis getatoeëerd op zijn voorhoofd, die tot levenslang werd veroordeeld onder andere vanwege de moord in 1969 op de hoogzwangere Sharon Tate, echtgenote van Roman Polanski. De bedoeling was om de moordpartijen in de schoenen van zwarten te schuiven en zo een rassenoerlog te ontketenen

hun kunst. Een treffend voorbeeld hiervan is Goethes eerste roman, *Die Leiden des Jungen Werthers*, een tragisch boek dat hem op slag in heel Europa beroemd maakte en tot een golf van zelfdodingen leidde¹⁴. Een meer recent voorbeeld van de verstrengeling tussen de kunstenaar en zijn kunst is Joseph Beuys, die zichzelf als kunstwerk had ingezonden voor een museum, waar hij dagenlang op een klein podium stond. Ook Marina Abramovic past in deze traditie: in haar performances is er geen verschil meer tussen de kunstenaar en het kunstwerk.

In de loop van de twintigste eeuw is dit beeld onder invloed van de commercialisering versterkt: acteurs, muzikanten, sporters en schilders werden tot idolen en sterren gemaakt. Het hoogst bereikbare marketingdoel is een schare volgelingen te creëren die de ster bijna als ideologische halfgod aanbidt. Dat stelt steeds hoger eisen aan de persoon van de kunstenaar – zijn hele leven staat in het licht van hem als merk. ‘Privé’ bestaat niet meer voor hen; 24/7 leven ze als icoon van hun eigen branding. Wie in de fout gaat wordt hard afgestraft. Je kunt niet iemand als idool op het podium zetten terwijl je vindt dat hij in het gevang moet zitten. En je wilt daar ook niet naast staan – stel je voor dat je door de schande van een ander wordt besmet! Dan gaat je hele investering in je eigen zuiverheid naar de knoppen. Vandaar dat iedereen R. Kelly als een baksteen liet vallen toen hij werd beschuldigd van seksueel misbruik. Het is juist de vereenzelviging tussen de persoon van de kunstenaar en zijn werk, die het enorm lastig maakt om de kunst nog te waarderen als de kunstenaar in de stront is gevallen. Dan stinkt alles.

1.9 Vaak twee kampen

Er zijn bij vele helden vaak twee kampen met twee kanten aan het verhaal. Dat geldt ook voor vele ‘vaders des vaderland’, zoals Karel de Grote (de ‘vader van Europa’, hakte de moren in de pan en pleegde bijna een genocide op de Saksen), Alexander de Grote (in Griekenland bijna vergoddelijkt, door de Turken en Iraniërs/nazaten van de Perzen gehaat), Garribaldi (door de Italianen vereerd, door de kerk verfoeid¹⁵), Atatürk (door de Turken aanbeden, door de Armeniërs vanwege de genocide verafschuwd), Stalin (nog door vele Russen en vooral Georgiërs bewonderd, door de miljoenen slachtoffers van zijn Goelag verafschuwd), Mao

¹⁴ Werther liet zich geheel door zijn emoties sturen en pleegde aan het eind van het boek zelfmoord vanwege een afgewezen liefde.

¹⁵ De republikeinse troepen van Italië veroverden in 1866 onder leiding van Garribaldi eerst tweederde van de kerkelijke staat, die bijna de helft van midden-Italië omvatte en annexeerde in 1870 het laatste deel, Latium, waaronder Rome. Sindsdien behoort alleen Vaticaanstad nog tot het Vaticaan (en niet tot Italië).

(door de meeste Chinezen de hemel in geprezen, door miljoenen andere Chinezen veracht en gevreesd, onder andere vanwege zijn Grote Sprong Voorwaarts en de Culturele Revolutie), enzovoort.

HP/De Tijd publiceerde in 2004 een ontluisterend portret van het actieverleden van Paul Rosenmüller, geschreven door Roelof Bouwman. Over Rosenmüllers verering van mensen als Mao en Pol Pot die elk vele miljoenen doden op hun geweten hebben, de lafhartige en leugenachtige latere ontkenningen daarvan en de nuanceringen van zijn vroegere sympathieën, het staat er allemaal in. Rosenmüller, voormalige partijvoorzitter van Groenlinks en nu hun voorzitter in de Eerste Kamer, voorheen groot bewonderaar van massamoordenaars. Ook zijn partij kwam met de regelmaat van de dag met voorstellen tot herbenoeming van straten vanwege een fout koloniaal verleden.

Hetzelfde speelt bij talloze historische figuren van ‘kleiner’ formaat. Iedereen kent graaf Floris, weinigen weten dat hij de Friezen zowat aflachtte. Jacoba van Beieren is minder bekend en helemaal niemand weet van haar duistere rol in de Hoekse- en Kabeljouwse twisten. David Hendrik Baron van Chassé is landelijk vrijwel onbekend. In Breda wordt hij vereerd als een held, onder andere omdat ze ervan overtuigd zijn dat niet Wellington maar Chassé Napoleon¹⁶ versloeg bij Waterloo. In België verfoeit men hem nog steeds vanwege zijn verwoesting van Antwerpen op 27 oktober 1830.

Over Breda gesproken: iedereen kent natuurlijk het verhaal over hoe Maurits¹⁷ met het turfschip als een paard van Troje deze stad in februari 1590 veroverde op de Spanjaarden. Voor alle duidelijkheid: de Spanjaarden waren katholiek en Maurits was protestants. Inmiddels (we zijn bijna 430 jaar verder) is vrijwel geheel Breda weer katholiek. Om die reden vecht De Grauwe Eeuw vernoemingen naar het turfschip in Breda aan. Wethouder Depla werd er moedeloos van.

In dezelfde orde ligt het ‘probleem’ van de vele straten die in Nederland vernoemd zijn naar de Geuzen¹⁸. Zij waren protestants en moordden met name in 1572 vele katholieke geestelijken uit. De meest bekende slachtoffers van hen zijn de martelaren

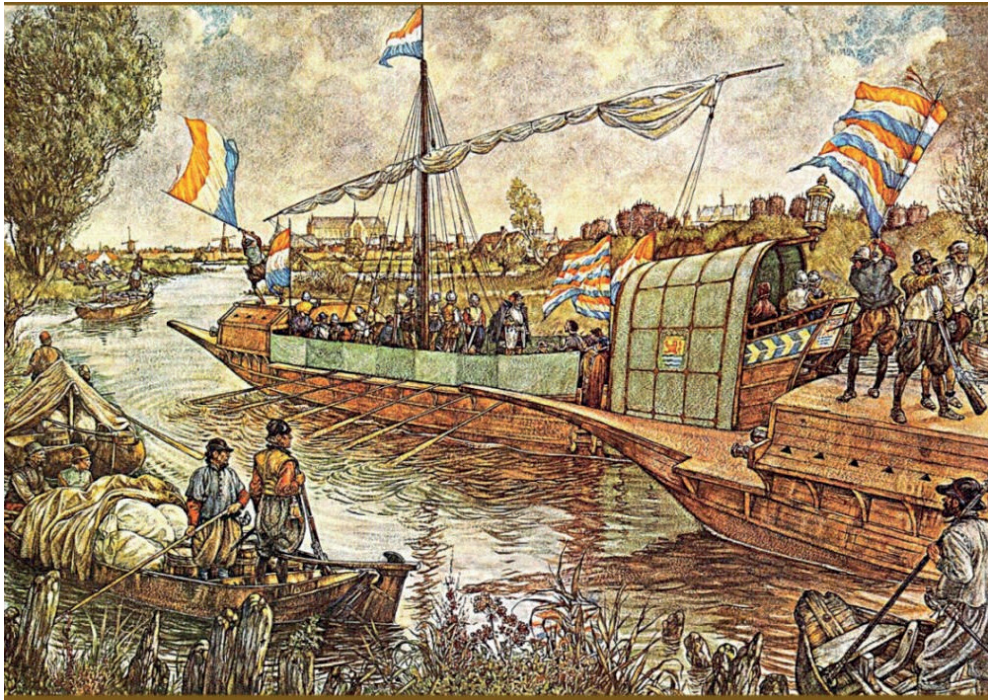
---

16 Die hem nota bene eerder de titel van Baron gaf, toen hij in zijn dienst wonderen verrichtte op het slagveld.

17 De toen achttienjarige Maurits van Nassau, de latere Prins van Oranje, niet te verwarren met Johan Maurits van het Mauritshuis.

18 De Geuzen waren als het ware een protestantse guerrillagroep *avant la lettre* in de zestiende eeuw.

van Gorcum. In de strijd tegen de Spanjaarden in de tachtigjarige oorlog hebben de Geuzen een cruciale rol gespeeld. Zij zijn niet weg te denken uit de geschiedenis van de Nederlanden. Er is geen enkele katholieke organisatie die zich stoort aan het benoemen van hun belang in de historie - zij gedenken hun eigen martelaren. Maar volgens bepaalde actiegroepen moet hun naam van de straatnaambordjes af omdat die moorden naar huidig inzicht 'fout' waren. Naar wiens inzicht?

Afbeelding 4: Geuzen uit Zeeland ontzetten Leiden op 3 oktober 1574. J.H. Ising, historische schoolwandplaat

Balthasar Gerards, de moordenaar van prins Willem van Oranje, krijgt in Nederland geen straat naar zich vernoemd. In zijn katholieke Franse geboortedorp wel.

En wat te denken van nóg onbekender figuren als Karel Lotsy? Geboren in Baltimore (1893) en gestorven in Koog aan de Zaan (1959) is hij een twijfelgeval. Hij was KNVB-voorzitter en chef de mission bij de Olympische Spelen van 1936, 1948 en 1952. Volgens de één een sportpromotor pur sang, volgens de ander behalve dat ook handlanger van de nazi's. De KNVB verwijderde stilletjes alle eerbetoon aan Lotsy. Amsterdam veranderde de Lotsy laan in Gustav Mahlerlaan. In Zaanstad bleef de straatnaam Lotsy gehandhaafd. Zaanstad, tot recentelijk nog een van de

laatste bolwerken van communistisch activisme, is trouwens vergeven van ‘foute’ straatnamen. Krommenie had als laatste plaats in Nederland nog een straat die vernoemd was naar Werner von Braun, de Duitse geleerde, voormalig SS-Sturmbannführer, die de VS mede hielp bij het ontwikkelen van de atoombom.

1.10 Het omgekeerde: de ‘terrorist’ wordt een held

Het omgekeerde gebeurt trouwens ook. Nelson Mandela en Vaclav Havel werden beiden door het oorspronkelijke apartheidsregime in Zuid-Afrika, respectievelijk het communistische regime in Tsjecho-Slowakije, als ‘terrorist’ aangemerkt (of op zijn minst als ‘dissident’). Na de val van deze regimes werden ze allebei president van hun land. Nu zijn vele straten en pleinen naar hen vernoemd. Bij Mandela gebeurde dat buiten Zuid-Afrika overigens al veel eerder. Ook Mahatma Gandhi werd door de koloniale Britten als terrorist beschouwd, hoewel hij in woord en daad geweldloosheid verkondigde. Al tijdens de bezetting van de Britten van India werd hij dé grote politiek-spirituele leider van zijn land. Na het vertrek van de Britten is zijn naam binnen en buiten India aan talloze plaatsen en straten verbonden.

1.11 Helden zonder vlekje

Hoewel het er op het eerste gezicht tamelijk hopeloos uitziet zien we aan deze laatste voorbeelden dat er ook ‘helden zonder vlekje’ zijn. Ook in de zo verfoeide koloniale periode. En het zou goed zijn, hun naam meer in de schijnwerper te zetten.

Multatuli¹⁹ kennen we allemaal. Onder de Voorstanders (van behoud van bestaande straatnamen) zijn er die hem afgezaagd en overgewaardeerd vinden. Onder de Tegenstanders zijn er die hem een ‘Excuus-Truus voor koloniale uitbuiting’ vinden²⁰. Eduard Douwes Dekker, zoals hij heette, keerde zich namelijk niet tegen het Nederlandse kolonialisme in het huidige Indonesië. Hij propageerde in zijn Max Havelaar een rechtvaardiger Nederlands koloniaal beleid. Dekker is echter van grote invloed geweest op een hele generatie Nederlandse schrijvers na hem²¹. Zijn Max Havelaar werd in veertig talen vertaald en meerdere keren verfilmd. Hij werd bewonderd vanaf Duitsland via de Sovjet Unie tot in Indonesië. Hij was een bron

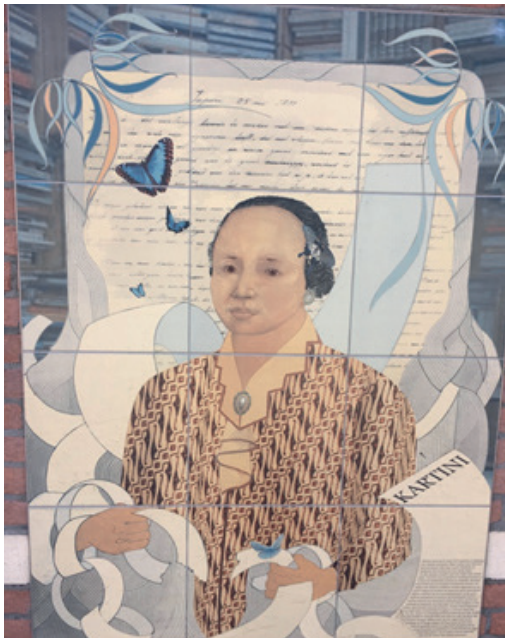
¹⁹ Latijns voor ‘Ik heb veel leed gedragen’.

²⁰ Ongeveer zoals Stop Blackface over Uncle Tom’s Cabin denkt.

²¹ Waaronder de Tachtigers, Nescio, Elsschot, Du Perron, Hermans en Karel van het Reve.

van inspiratie voor de feministische beweging in Europa. Werd zeer gewaardeerd door Karl Marx en Sigmund Freud. Misschien is hij literair gezien een tikkeltje overgewaardeerd, maar naar onze mening onderwaarden wij hem als persoon met grote internationale invloed en aanzien.

De Indonesische Kartini is een duidelijker voorbeeld van een echte antikoloniale vrijheidsheldin. Zij leefde tussen 1879 en 1904. Kartini was vooral een voorvechtster voor de rechten van de vrouw, die zich onvermoeibaar inzette voor onderwijs voor iedereen, ook meisjes. Zij had graag willen studeren maar werd op twaalfjarige leeftijd uitgehuwelijkt en moest toen haar school verlaten. Tijdens haar huwelijk schreef zij veel met vriendinnen over haar uithuwelijking en het belang van educatie. Ze stierf al op vijftwintigjarige leeftijd, vier dagen na haar bevalling. Kartini is in Indonesië nog steeds het symbool voor koloniaal verzet en in het bijzonder voor vrouwenemancipatie. Op haar geboortedag, 21 april, viert Indonesië tot op heden de nationale dag van de vrouw. Voordorp (Utrecht) beschikt over een Kartinistraat²².

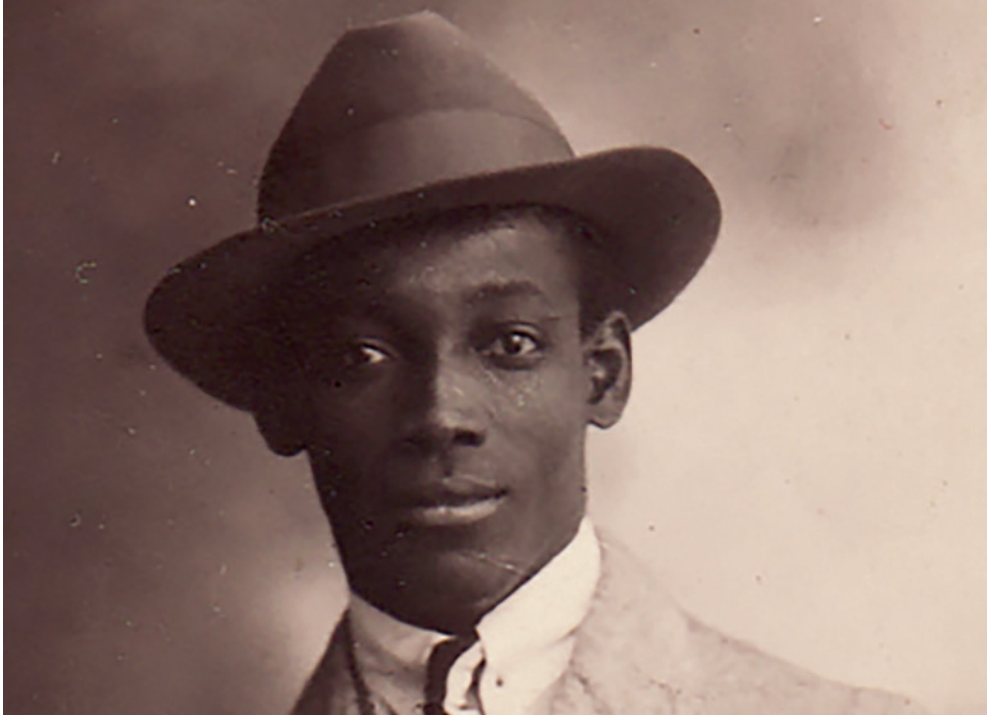

Afbeelding 5: Tableau van Kartini in de Abel Tasmanstraat te Utrecht

²² Uit: straatnamenwandeling Lombok.

En zij zijn niet de enigen. Er zijn plenty voorbeelden van nu vaak vergeten goede helden uit de periodes voor, tijdens en na de koloniale geschiedenis. Wij noemen hier Laurens Reaal en Anton de Kom die wat ons betreft veel meer in de schijnwerpers mogen komen. Verder in het boek zullen wij u meer namen geven.

Afbeelding 6: Anton de Kom

De hamvraag blijft: wat gaan we doen met onze helden van wie beweerd wordt dat ze 'fout' waren? Zoals wij al zeiden: eerst goed onderzoeken en dan afwegen wat het zwaarst weegt, hun heldendaden of hun vermeende fouten. En u zult zien dat de uitdrukking, dat geen koe zo bont is of er zit wel een vlekje aan, een waarheid is als een koe. Tijd om die koe bij de hoorns te vatten en 'm in zijn kont te kijken om te zien hoeveel stront er aan de knikker zit²³. We beginnen met de basics: waar komen die straatnamen vandaan?

---

²³ De betekenis van 'een koe in de kont kijken' is, dat het wel gemakkelijk is om achteraf je mening te vormen en te oordelen. Die dat doen zijn te schijterig om het van tevoren te doen. De betekenis van 'stront aan de knikker' is, dat er problemen zijn of onraad is.